

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу Фалько Єліни Артурівни
«Розвиток інформатизації міжнародного туристичного бізнесу
в умовах глобалізації», подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове
господарство і міжнародні економічні відносини**

1. Актуальність обраної теми дослідження

Усі галузі світового господарства, у тому числі і туристична сфера, відчувають на собі вплив глобалізаційних процесів. У міжнародному туризмі під впливом глобалізації відбувається інтернаціоналізація ділової активності, концентрація частки ринку в руках великих компаній, зміна технологій, модернізація транспортної інфраструктури. В умовах глобалізації світової економіки трансформуються просторові та часові параметри діяльності туристичного бізнесу, зумовлюючи необхідність створення нових інформаційних туристичних продуктів.

Інформатизація сьогодні є не лише технологічним, а й соціальним явищем, яке викликає суттєві зрушення у способі життя населення. Під впливом процесу глобальної інформатизації туристичного бізнесу відбуваються перетворення в інституційних основах управління і регулювання міжнародного туризму, в структурі ринку туристичних послуг. Зростає кількість туристичних підприємств та споживачів туристичного продукту, які звертаються до використання інформаційних технологій в галузі. Таким чином, підприємства туристичного бізнесу змушені шукати і пропонувати особливі, індивідуально-орієнтовані туристичні продукти на глобальному ринку туристичних послуг.

Враховуючи вищезазначене, актуальність представленої дисертантом роботи, в якій досліджено вплив інформатизації на конкурентні переваги країн на глобальному ринку туристичних послуг, є беззаперечною.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з напрямками наукових досліджень

Дисертаційна робота Фалько Є.А. виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного вищого навчального закладу «Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара» «Диверсифікація форм та методів комерціалізації науково-технічних розробок в умовах глобальної технологічної інтеграції» (номер державної реєстрації 0112U000201); «Розвиток корпоративного менеджменту в умовах транснаціоналізації світової економіки» (номер державної реєстрації 0113U003044).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Вірогідність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій базується на використанні офіційних звітів міжнародних організацій (ЮНВТО, Світового банку, Всесвітньої ради з туризму та подорожей, Міжнародної асоціації повітряного транспорту), аналітичних матеріалів Міжнародного статистичного порталу «Statista», Бостонської консалтингової групи, журналу Fortune, статистичних матеріалів Державної служби статистики України, законодавчих та програмних документів України, наукових робіт провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, результатів власних досліджень автора.

Крім того, вірогідність результатів проведеного дослідження забезпечується застосуванням діалектичного методу наукового пізнання, а також загальнонаукових методів пізнання, зокрема, системного підходу,

методу теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, структурного та порівняльного аналізу, методів статистичного аналізу, а також економіко-математичного моделювання.

Висновки являють собою логічно обґрунтований підсумок виконаної роботи. У них повною мірою знайшли відображення основні положення проведеного дослідження та можливі варіанти їх впровадження.

4. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження Фалько Є.А. полягає у поглибленні науково-теоретичних та концептуальних засад дослідження розвитку туристичного бізнесу в країнах з різним ступенем інформатизації суспільства у просторово-часовому вимірі; розробці науково-практичних рекомендацій щодо посилення державної підтримки інформатизації туристичного бізнесу України в контексті глобалізаційних процесів.

1. В роботі автором розроблено науково-методичний підхід щодо оцінювання впливу інформатизації на розвиток туристичної індустрії, на рівень конкурентних переваг суб'єктів бізнесу залежно від рівня міжнародної конкурентоздатності країни, а саме: сформовано алгоритм дослідження глобальної інформатизації туристичного бізнесу, який містить структурно-логічне поєднання сукупності методів: факторного аналізу, авторського методу критеріального трьохмірного формату оцінювання, порівняльного аналізу та методів кореляційного аналізу. Запропонований автором алгоритм дослідження дозволяє поєднати існуючі підходи дослідження науково-теоретичних засад розвитку інформаційних технологій у міжнародному туристичному бізнесі, та виявити нові ознаки розвитку інформатизації туристичного бізнесу в умовах глобального ринку (с. 60 – 70).

2. Здобувачем удосконалено науково-теоретичні засади дослідження

глобальної інформатизації шляхом систематизації основних дефініцій поняття «інформатизація суспільства», й виокремлено три підходи до його визначення: з точки зору самостійності даного процесу, сукупності взаємопов'язаних процесів та закономірності етапу розвитку, що дало змогу надати авторське визначення поняття «глобальна інформатизація туристичного бізнесу» (с. 31 – 33).

3. В дисертаційній роботі автором удосконалено науково-методичні засади типологізації країн світової економіки: розроблено та теоретично обґрунтовано кластеризацію країн за рівнем їх економічного розвитку та рівнем розвитку туристичного бізнесу. Виокремлено й охарактеризовано вісім груп країн з різним рівнем інформатизації суспільства й активності на глобальному ринку туристичних послуг. Встановлено, що розвиток інформаційних послуг у міжнародному туризмі залежить від динаміки туристичної галузі в різних регіонах, розвитку інформаційних технологій, соціальних та демографічних чинників тощо. Виявлена дисертантом закономірність підтверджує суттєвий вплив ступеня інформатизації суспільства на розвиток та обсяги діяльності туристичної сфери (с. 111 - 112).

4. В дисертаційній роботі дістали подальшого розвитку науково-теоретичні засади дослідження розвитку світового ринку туристичних послуг та аргументовано, що загальною тенденцією на глобальному туристичному ринку є домінування країн з високим рівнем економічного розвитку, в яких ступінь інформатизації суспільства є також високим (с. 99 – 111).

5. Ґрунтуючись на виявлених у ході дослідження факторах, що визначають ефективність використання інформаційних технологій в туристичній галузі України, автором запропоновано заходи зі стабілізації туристичного ринку на найближчу перспективу, серед яких: децентралізація управління туристичним бізнесом, створення потужних інформаційних ресурсів, вдосконалення кадрової політики (с. 200 – 202).

5. Теоретичне та практичне значення виконаного дисертаційного дослідження

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в розробці нових та вдосконаленні існуючих науково-методичних підходів щодо дослідження розвитку інформатизації туристичного бізнесу в умовах глобалізації світової економіки, що дозволило Фалько Є.А. розробити і запропонувати оригінальні підходи до вирішення поставленого наукового завдання.

Наукова цінність та практична значущість одержаних результатів полягає у тому, що запропоновані теоретичні положення та методичні рекомендації можуть бути використані органами державної влади, державними та приватними підприємствами з метою розвитку інформатизації туристичної сфери.

Основні положення дисертаційного дослідження впроваджені у практичну діяльність організацій: Придніпровського наукового центру НАН України (довідка №15/60 від 20.04.2015 р.); Дніпропетровської торгово-промислової палати (довідка №801/13-08 від 21.04.2015 р.); Національного центру аерокосмічної освіти молоді ім. О.М. Макарова (довідка № 9 від 19.01.2015 р.); туристичної компанії «Van-Tour» (довідка № 15-24-14 від 15.11.2014 р.). Науково-теоретичні здобутки автора також використовуються у навчальному процесі Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара при викладанні дисциплін «Організація туристичного бізнесу», «Інформаційні системи та технології в туристичній індустрії», «Туроперейтинг» (акт про впровадження від 30.12.2014 р.).

6. Дискусійні положення та недоліки щодо змісту дисертаційної роботи та автореферату

Відзначаючи в цілому достатній науковий рівень розробок здобувача в результаті проведених досліджень, обґрунтованість отриманих результатів, необхідно зауважити на наявність певних недоліків і дискусійних положень.

1. Одне з ключових дослідницьких завдань дисертації полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад аналізу інформатизації туристичного бізнесу як складової світової економіки. Автор критично оцінює наукові підходи до трактування поняття «інформатизація суспільства» (с. 31-32), формулює власне бачення його змістової наповненості (с. 32), надає авторське визначення глобальної інформатизації туристичного бізнесу (с. 33) однак, доцільно було б запропонувати авторське визначення понять, які складають понятійний каркас роботи, а саме «міжнародний туристичний бізнес», «міжнародний туризм», що дало б змогу чітко окреслити дослідницьку позицію та посилити рівень новизни дисертаційної роботи.

2. У запропонованому авторському методичному підході щодо алгоритму дослідження глобальної інформатизації туристичного бізнесу (с. 30) недостатньо чітко й детально тлумачиться механізм його застосування. З огляду на досить репрезентативний перелік компонент і структурно-логічних рівнів дослідження, він дає можливість здійснювати комплексну оцінку глобальної інформатизації туристичного бізнесу, оскільки пропонує інструментарій дослідження поставленої проблеми, між тим, в дисертаційній роботі немає розгорнутого обґрунтування доцільності використання запропонованої структурно-логічної схеми.

3. У першому розділі дисертаційної роботи, досліджуючи інституційну складову регулювання туристичного бізнесу й, зокрема, інформатизації туристичних послуг в глобальному середовищі, автор концентрується на діяльності міжнародних інституцій у сфері авіаперевезень (с. 42-49). Не обмежуючи авторське право на визначення дійсно перспективних напрямів ринку туристичних послуг, все ж, доцільно було б, у першу чергу, зосередитися на ролі провідних міжнародних туристичних організацій, та ефективності їх підходів до регулювання галузі, що є важливим в контексті

задекларованого у назві параграфу завдання, або ж детальніше аргументувати зміщення акценту дослідження в бік авіаперевезень.

4. Оцінюючи стан інфраструктурного забезпечення розвитку інформаційних послуг у галузі міжнародного туризму (с. 129-147), автор відводить ключову роль дослідженню таких сучасних інформаційних технологій, як системи резервування й бронювання, глобальні розподільчі мережі, мобільні мережі зв'язку, послуги Інтернет тощо. У той же час, суттєво поглибити рівень авторського аналізу слід було б за рахунок включення до даного переліку соціальних мереж. Враховуючи кількісний і якісний склад аудиторії провідних соціальних мереж, це дало б змогу дослідити їх роль у формуванні попиту на міжнародні туристичні послуги зокрема, та в інтенсифікації міжнародних туристичних потоків загалом.

5. Аналізуючи систему державного регулювання туристичного бізнесу, автор апелює до досвіду Польщі і Великобританії (с. 168-176). Попри достатньо високу ефективність моделей державного регулювання туристичної галузі в зазначених країнах, видається, що різні рівні їх економічного розвитку, не дозволяють репрезентативно обґрунтувати можливі механізми їх адаптації в українських реаліях.

Втім, слід зазначити, що наведені вище дискусійні положення та зауваження не торкаються сутності дисертаційної роботи, не знижують її наукової новизни чи теоретичного і практичного значення.

7. Загальний висновок

Дисертація Фалько Єліни Артурівни «Розвиток інформатизації міжнародного туристичного бізнесу в умовах глобалізації» є структурно-логічно побудованим, завершеним дослідженням, яке спрямоване на вирішення актуальної проблеми поглиблення науково-методичних положень

та розробки практичних рекомендацій щодо сприяння розвитку глобальної інформатизації туристичного бізнесу.

Зміст опублікованих наукових праць дисертанта та автореферату достатньо повно відображають основні положення дисертаційної роботи. Автореферат є ідентичним до змісту дисертації.

Робота відповідає нормативним вимогам МОН України пп. 9,11,12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

кандидат економічних наук,
доцент кафедри світового господарства
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

М.М. Відякіна